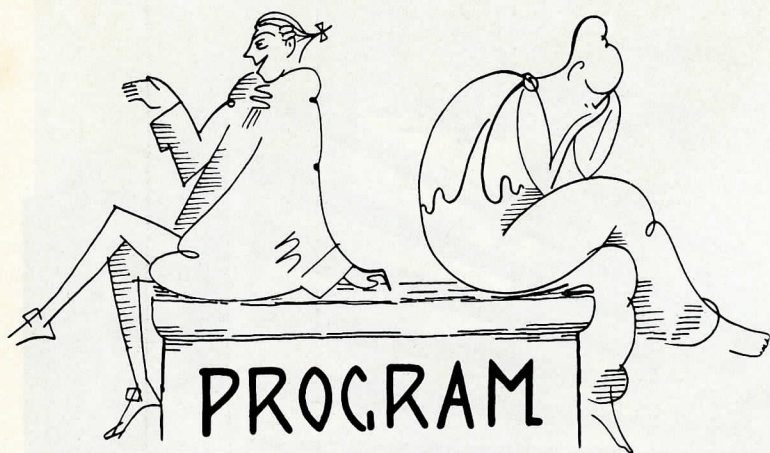

AARHUS TEATER

AARHUS TEATER
DIREKTION: POUL PETERSEN

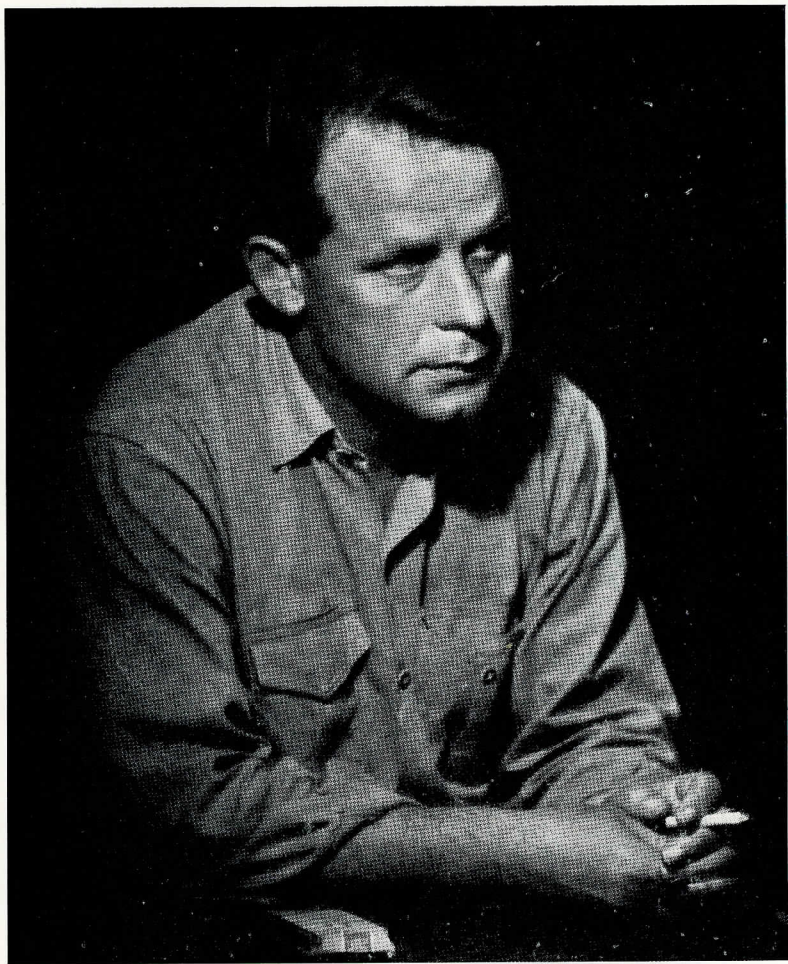
TEKSTBIDRAG:

Siegfried Lenz:
ERINDRINGEN OG FORVENTNINGEN

J. Ewald Rasmussen:
DE RENE HÆNDER

Georg Andresen:
MAN KAN IKKE OPFORDRE
ANDRE TIL AT DØ

ORIENTERING — REPERTOIREPLANER

SIEGFRIED LENZ

Erindringen og forventningen

af Siegfried Lenz.

Jeg blev født d. 17. marts 1926 i Lyck, en lille provinsby mellem to søer, som de gode Lyckensere påstod var »Masuriens perle«. Borgerne, som boede i denne »perle«, bestod af arbejdere, håndværkere, mindre forretningsfolk, fiskere, dygtige børstenbindere og tålmodige tjenestemænd, hvilken sidste kategori min fader tilhørte. Stille glæde over »perlens« matte skønhed var ganske vist ingen beskadiget, da den på alle sider var omringet af eksercerpladser, hvorfra maskingeværernes hamren og kanonernes torden forstyrrede freden både sommer og vinter. Hver gang jeg søgte min bys beskedne idyl, mødte jeg soldater, der trak over broen, kommandoråb gjaldede gennem luften, og i snævset og sneen lå de tomme patronhylstre allevegne.

Årstidernes triumf hørte også til min by. De anerkendtes af alle, farvede de evindelige samtaler om høst og udbytte, fødsel og død. Årstiderne påvirkede og terroriserede os, de gjorde handlinger og undladelsessynder forståelige, i enhver historie blev årstiderne nøje beskrevet.

Erindringen betød meget i Masurien, langt mere end forventningen, og hvad oldingenes hukommelse havde bevaret var altid først krig og slagteri: lette sommerlige skærmydsler og solide omringningsslagtninger i sneen, fremmarcher og sørgelige tilbagetog, altid snakkede og mumlede de om det. Også flere af mine lærere talte helst om krig, især var invaliderne hårdnakkede, min historielærer f.eks. kunne tale så længe og begejstret om Hindenburg, at han næsten kom til at ligne ham, vi elever kaldte ham da også Hindenburg. Vi havde ham også til gymnastik og sang, og han gav os håbløse historiekarakterer og dårlige anmærkninger i sang, kun muskelstyrken blev anerkendt som forbillede i min skole. Vejen til skole var skyld i, at jeg aldrig skulke, for om sommeren sejlede vi til skole, om vinteren løb vi på skøjter dertil.

Harald Hejst

– Hotelejeren –

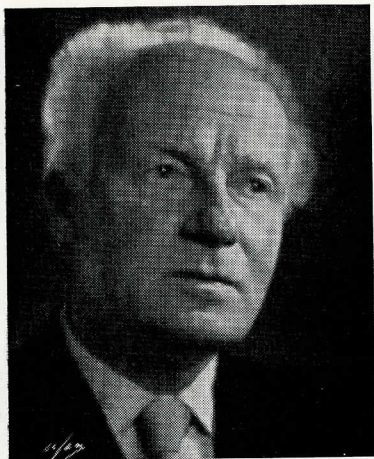

Gunnar Stryhn

– Bankmanden –

Engang fløj et luftskib over Lyck, vi fik fri fra skole, og da der lidt senere kørte en mand, der hed Hitler, ned igennem vores hovedgade, havde vi fået besked på at vinke med høstblomster og juble med heilråb. Jeg stod også i spalier med de andre elever. Men kort tid efter stod jeg igen på gadehjørnet og så på soldaterne, som denne gang ikke marcherede til eksercerpladsen, men til den nærliggende grænse og overfaldt det land, hvorfra der aldrig var kommet andre end nogle fredelige tømmerfløtere over til os. Kanontordenen vakte vore gamle, og invaliderne fra den første krig tænkte kun på deres fortidige bedrifter, ikke på deres nuværende ulykke.

I vores skole hang en mindetavle over faldne elever, den var ikke helt udfyldt, den havde endnu plads til et dusin navne. En dag hentede man de ældste elever, og ikke længe efter var mindetavlen fyldt ud. Krigen havde allerede varet et par år, og ofte

Paul Smyrner

– Lægen –

Jørgen Fønss

– Konsulen –

begyndte lærerne undervisningen med at fortælle os en særmelding. Om sommeren var der mange særmeldinger, og næste forår blev der afsløret en anden mindetavle for faldne elever.

Da de hentede mig, var krigen allerede afgjort. Jeg forstærkede marinen i Østersøen og blev vidne til den store flugt og mange skibes undergang. Jeg stillede til skomønstring, til tøj- og skabseftersyn, medens de sårede døde ovenover os på dækket. En ordfattig sløvhed tvang os til at udvikle vor forestillelsesevne.

Så blev »de mægtige« magtesløse, »herrerne« måtte bøde for, hvad de havde gjort, og siden dengang har dette øjeblik stadig beskæftiget mig: ved selv at prøve at forstå, hvad der sker med et menneske, der »falder«, styrter i afgrunden og mister alt, har jeg skrevet nogle fortællinger, hvori »faldets« øjeblik er fremstillet. At skrive er en god mulighed for at lære at forstå personer, deres handlinger og konflikter.

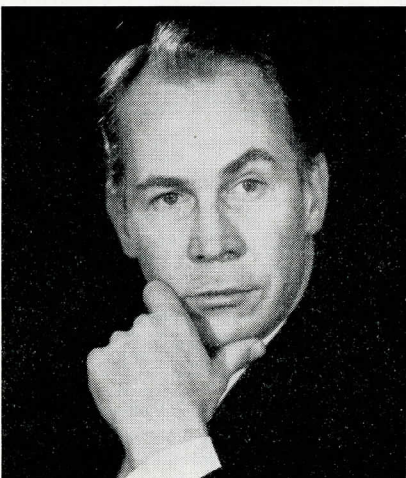

Troels Munk
– Ingeniøren –

John Hahn-Petesren
– Lastbilchaufføren –

Efter krigen studerede jeg filosofi, engelsk og litteraturhistorie i Hamborg. Succesrige aktioner som sortbørshandler – synåle, løg, hjemmebrændt spiritus – hjalp mig til at finansiere mit studium, men da mine kilder på et vist tidspunkt tørrede ind, måtte jeg suge på lappen. En fyr fik mig ind som bloddonor ved hospitalerne, og på den måde fik jeg dækket den værste gæld, tit blev jeg liggende i sengen og læste for at undgå ekstraordinære udgifter. Jeg havde besluttet at søge en lærerplads, men en times samtale fik mig til at ændre planer: jeg blev journalist. Her kom jeg til at redigere kulturnyt, politisk nyt, nyt om forbrydelser, jeg lærte at udtrykke mig kort og blev fortrolig med vanskelighederne ved at formulere en avisnyhed, den overordentlige meddelelsesglæde hos de mennesker, jeg interviewede, var mig en kilde til stadig undren. Mine journalistiske læremestre gav sig

Gyrd Lofqvist

– Typografen –

Børge Hilbert

– Bonden –

også tid til at gøre mig opmærksom på mine fejl og vildfarelser, hvad jeg i dag er dem taknemmelig for.

Min første bog »Es waren Habichte in der Luft« skrev jeg under indflydelse af Dostojevskij og Faulkner, mange andre forfattere, som jeg beundrede, tror jeg også har påvirket mig, f. eks. Camus og – i nogle arbejder – Hemingway. Efterhånden som man skaffer sig klarhed over, hvad man har lånt hos andre forfattere, når man vel frem til at skrive sine egne bøger. Det har jeg forsøgt, siden jeg i 1951 skrev min første roman. Indtil nu er det blevet til fire romaner, to bind noveller og en samling masuriske fortællinger. I efteråret 1961 blev mit første skuespil »Zeit der Schuldlosen« (De skyldfri) opført på teatret, og i øjeblikket arbejder jeg med en roman fra Norge under besættelsen, som får titlen »Stadtgespräch«.

Jeg vil allerhelst skrive, men ved siden af kan jeg også lide at

Preben Harris

– Studenten –

Henning Hansen

– Sason –

fiske, en beskæftigelse, hvor det ikke så meget kommer an på udbyttet, men mest på forventningens glæde. Det var de polske tømmerfløtere, der lærte mig at fiske på den måde, og også som forfatter har jeg siden forsøgt at gøre forventningen til en vane hos mig.

I begge mine sidste romaner og i en række fortællinger har jeg varieret temaet om »helten«, der sætter sig op mod det uundgæelige nederlag, men alligevel må tabe. I andre arbejder vender motiverne om flugt og forfølgelse, ligegyldighed, oprør og fejlet livsgrundlag igen tilbage. For mig er det at skrive at stille spørgsmål til sig selv og søge at svare på visse udfordringer ud fra sine muligheder. Sommetider ændrer mit arbejde mine anskuelser, men mine krav til forfatteren er altid de samme. Jeg venter af ham en vis medlidenhed, retfærdighed og en nødvendig protest.

JOHANNES EWALD RASMUSSEN

*I dag kan man kun være uskyldig, når man
tager et vist mål af skyld på sig.*

Sason i »De skyldfri«.

De rene hænder

Det er en menneskeret frit at kunne vælge sit standpunkt. Det kan være særdeles respektabelt ikke at have noget. At fralægge sig ansvar og skyld. Men når politisk skyldfrihed under et tvangsregime er købt ved stiltiende billigelse, ved i samvittigheden at arrangere sig med magthaverne, hvor langt har den da gyldighed? Og under hvilke betingelser slår den over i sin modsætning? Er den, der under et voldsherredømme forbliver skyldfri, ikke ved sin passivitet medskyldig i tildragelser, som endog hvert øjeblik kan omslutte ham selv?

Det er nogle af de spørgsmål, Siegfried Lenz stiller, når han – som det i Vesttyskland er sagt om ham – »plager sig med temaet skyld, formentlig for at plage dem, som egentlig i stedet for ham skulle plage sig selv med det«.

Han gennemspiller dette tema ved at sætte de »skyldfri« på en belastningsprøve, som med ubønhørlig konsekvens driver dem frem mod valget mellem at handle eller at opgive sig selv. Under magtens og den absurde situations terror bliver den individuelle skyldfrihed, som de holdt sig selv til gode, til kollektiv skyld. Og da befrielsen melder sig med krav om regnskab og retfærdiggørelse, kan forbrydelsen sones – men skylden bliver tilbage.

Til den må vi bekende os.

Johs. Ewald Rasmussen.

10. forestilling i sæsonen 1961-62

DE SKYLD FRI

(Zeit der Schuldlosen)

Skuespil i to akter af

SIEGFRIED LENZ

Oversættelse: *Thomas Mathias Rasch*

Iscenesættelse: *Johs. Ewald Rasmussen*

Personerne:

Hotelejerens *Harald Hejst*
Typografen *Gyrd Løfqvist*
Bankmanden *Gunnar Stryhn*
Bonden *Børge Hilbert*
Ingeniøren *Troels Munk*
Lastbilchaufføren *John Hahn-Petersen*
Konsulen *Jørgen Fønss*

Studenten *Preben Harris*
Lægen *Paul Smyrner*
Sæson *Henning Hansen*
Majoren *Fritz Brun*
Fangevogteren *Lars Lunøe*
Kaptajnen *Erling Dalsborg*
Vagtposten *Peter Ezsterhas*

Handlingen udspilles i en tænkt stat i vor tid.

Pause mellem akterne

Dekorationer: *Jens-Anker Olsen*

Kostumer: Aarhus teaters skædersal v. *Maria Deleuran*

Belysning: *Carl E. Andreassen* – Sceneteknik: *Aage Rishøj*

Frisør: *Caroline Nielsen* – Suffløse: *Ingeborg Jensen*

Man kan ikke opfordre andre til at dø...

– I dag kan man kun være skyldfri, når man tager et vist mål af skyld på sig... lyder en af de mest centrale replikker i *Siegfried Lenz'* »De skyldfri«.

– Man kan ikke opfordre andre til at dø for noget; *jeg* har i hvert fald ikke mod til det... lød en af de hyppigst gentagne replikker fra Lenz, da vi besøgte ham i hans smagfulde kunstnerhjem i et af Hamburgs yngste kvarterer.

Imellem disse to replikker skjuler sig en stor del af kernen i personen Siegfried Lenz, som på kun en halv snes år har slået sig fast som et af Tysklands nye forfatternavne, ophavsmand til en række romaner, flere novelle-samlinger, hørespil og nu også et scene-drama, som i øjeblikket via 12 tyske scener er på vej ud over hele verden – fra Broadway i New York til Tel Aviv i Israel, hvor det præsenteres samtidig med Skandinavien-premieren her.

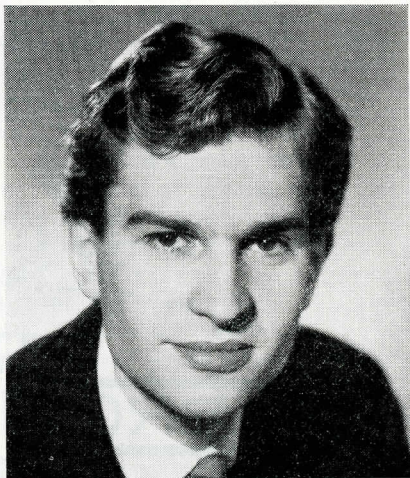
Aarhus Teater har valgt at spille »De skyldfri« på det almene i konflikten: samvittighedsspørgsmålet, der kan rettes til os alle om vort ansvar over for verden og os selv. Siegfried Lenz antyder heller ikke på nogen som helst måde hverken i de to hørespil, hvoraf »De skyldfri« er udgået, eller i selve teaterstykket en direkte tysk baggrund: skuespillet præsenteres tids- og baggrundsløst.

På den anden side afviser han på tomandshånd ikke på nogen måde dramaets tyske baggrund. Han siger direkte, at han ville finde det naturligt, om guvernørens håndlangere optrådte i tyske uniformer. Han vedkender sig sin baggrund, som han uden falsk

Lars Lunoe

– Fangevogteren –

Fritz Brun

– Majoren –

beskedenhed glæder sig over, at netop hans skuespil bliver det første tyske efterkrigs-drama, der vil blive spillet i Israel.

– En forfatter er jo medvider, siger han. Ja, det er vel den egentlige grund til, at man overhovedet skriver.

Skønt jeg mener, at der er mere demokrati i netop Hamburg end i adskillige andre store, tyske byer – for slet ikke at tale om ude på landet – er jeg jo ikke uvidende om, at der også her, *midt iblandt os*, lever folk, der har begået svære forbrydelser. Jeg kan aldrig lade være at spørge mig, *hvem* jeg egentlig lever iblandt? Hvem er min mælkemand – og hvem min tandlæge?

Og jeg vedkender mig mit ansvar også for disse mennesker. Jeg må så absolut afvise den form for moral, som har så travlt med at fordømme, hvad der sker i Sydamerika eller Kaukasien – ja, eller mellem hvide og sorte i USA – men som slet ikke synes at have øje for, hvad der sker midt imellem dem selv. Den slags

moralsk alibi, som efter et »jamen ...« uvægerligt ender i ekstase over, at *de andre i hvert fald ikke er bedre*.

Jeg skriver først og fremmest for at se mig selv klart og derigennem nå til erkendelse af min afhængighed af, hvad der omgiver mig. Naturligvis dikteres man også af ønsket om en vis pagt med sine læsere eller tilskuere. Man håber at vinde deres hjerter og måske – men jeg er meget skeptisk – gennem alt dette at prøve på at bidrage til skabelsen af en bedre verden. En verden, mener jeg hermed, med mindre uretfærdighed, mindre smerte og mindre sult.

Gang på gang vender Lenz tilbage til skyld-spørgsmålet:

– Under diskussionen omkring »De skyldfrie« har ikke mindst den akademiske ungdom direkte spurgt mig, om jeg da stiller det direkte krav, at man skal være villig til at dø for sin overbevisning?

Peter Eszterhas
– Vagtposten –

Erling Dalsborg
– Kaptajnen –

Jeg har ærligt måttet svare, at jeg ikke har mod til at opfordre *andre* til at dø for deres valg. Jeg er mere og mere nået til den overbevisning, at man ikke har lov at vente, at andre skal give deres liv for en sag – eller den sag, man sammen tror på.

Ingen har ret til at stille krav ud over sig selv.

Jeg forstår så udmærket den afsky, som den megen snak om tysk skyld vækker hos dem, der var 10–15 år, ja, og endnu yngre, da krigen sluttede, og nazismen endeligt var brudt sammen. Jeg er også parat til – med personlig anerkendelse af al medskyld – at råbe vagt i gevær til dem, der er parat til at dømme Tyskland i dag på grund af sammenligninger med fortiden. Alle historiske allegorier er efter min mening objektivt falske.

Det *er* en belastning at være tysk i dagens Europa, men man skal også vogte sig for at nedvurdere alt, bare fordi det er tysk. Jeg siger ikke, at Tyskland 1962 byder på det demokrati, som jeg ønsker mig, men det ville være løgnagtigt at overse de mange tilbøjeligheder til demokrati. Her er et af de vigtigste for skribenten naturligvis det, at vi har ytringsfrihed. Jeg kan sige, hvad jeg vil. Bliver jeg særlig grov, kan jeg få en bøde eller hæfte, men det koster mig ikke livet.

Derfor er der heller intet heltemod i det, når jeg siger – til os selv og til verden uden for os – at vi ikke kan være noksom på vagt over for alt, der sker i dette dagens Tyskland. At det anbefaler sig at være *meget* opmærksom og at reagere i rette tid.

Georg André sen.

FORÅR OG FORSØGSSCENE

I pagt med alt det unge, gærende i disse tidlige forårsdage kommer vor »Forsøgsscene« – nu selv en livskraftig teaterspire på hele fire år – og præsenterer sine nyeste og yngste eksperimenter i denne sæson.

Tre verdensnavne – tre enaktere – byder man på i denne varierede matinéanretning for teaterentusiaster.

Først mesteren August Strindbergs »Den stærkeste«, skrevet i 1889 til Strindbergs eget »Skandinaviske Forsøgsteater« på Dagmarteatret i København.

Dernæst spanieren Fernando Arrabals »De to Bødler« – et groft og stærkt katolsk præget stykke om en hård kvindes forhold til mand og sønner.

Endelig »The Zoo Story« af Edward Albee, en gribende skitse om mænds ensomhed.

En og anden vil måske indvende, at Strindberg ikke passer ind i et moderne selskab, men da de fleste avantgardister begejstrede har fortalt om, hvad Strindberg har betydet for deres arbejde og udvikling, synes man, det for en gangs skyld kunne være morsomt og passende at præsentere læreren sammen med eleverne.

Der er iøvrigt flere interessante ting i forbindelse med opførelsen af enakterne.

I »Den stærkeste« fremhæver vi eksperimentet ved at lade en af teatrets unge vise, hvad han duer til. Det er Peter Eszterhas, der, efter flere år som instruktørassistent, nu debutterer som selvstændig instruktør med denne krævende opgave. De to kvinder i enakteren bliver Elin Reimer og Jane Jeppesen.

»De to Bødler« iscenesættes af Gyrd Løfqvist, og her bliver det interessant at møde Mime Fønss i moderens store rolle. Hendes sønner spilles af Lars Lunøe og Peter Eszterhas. Stykket er oversat af Chr. Ludvigsen. Endelig har to af teatrets unge skuespillere, John Hahn Petersen og Preben Harris, oversat Albees »Zoo Story«, som Preben Harris desuden sætter iscene med John Hahn Petersen og Troels Munk som de to mænd.

Premieren på »Forsøgsscenen«s program finder sted ved en matinéforestilling lørdag den 28. april og med enkelte forestillinger i de følgende week-ends.

Mime Fønns, Ulf Stenbjørn og Hanne Ribens. Fra Felicien Marceau's »Værs'go og spis«.

ORIENTERING

Det kgl. Teaters repertoire i april-maj 1962.

SKUESPIL: Jean Anouilh: »Becket«. – Carlo Goldoni: »Miran-
dolina«. – Anton Tjekhof: »Tre søstre«. – Harold Pinter:
»Gæsten«.

OPERA: Verdi: »Rigoletto«. – Puccini: »Boheme«. – Rossini:
»Barberen i Sevilla«. – Henry Purcel: Dido og Æneas«. –
Pergolesi: »La serva Padrona«. – Rossini: »Askepot«. – Du
Puy: »Ungdom og galskab«. – Mozart: »Cosi fan tutte«.

I Ballet- og Musikfestivalen 15.-31. maj opføres:

OPERAERNE: »Rigoletto«, »Dido og Æneas«, »La serva Pa-
drona«, »Cosi fan tutte«, »Askepot«, »Ungdom og galskab«,
»Figaros bryllup« samt premiere på Henzes opera: »Elegi for
unge elskende«.

BALLET: Harald Lander/Knudåge Riisager: »Etudes«. Harald
Lander/J. B. Lully: »Victoires de l'amour«. – MacMillan:
»Danses concertantes«, »Under jorden«, »Solitaire«.

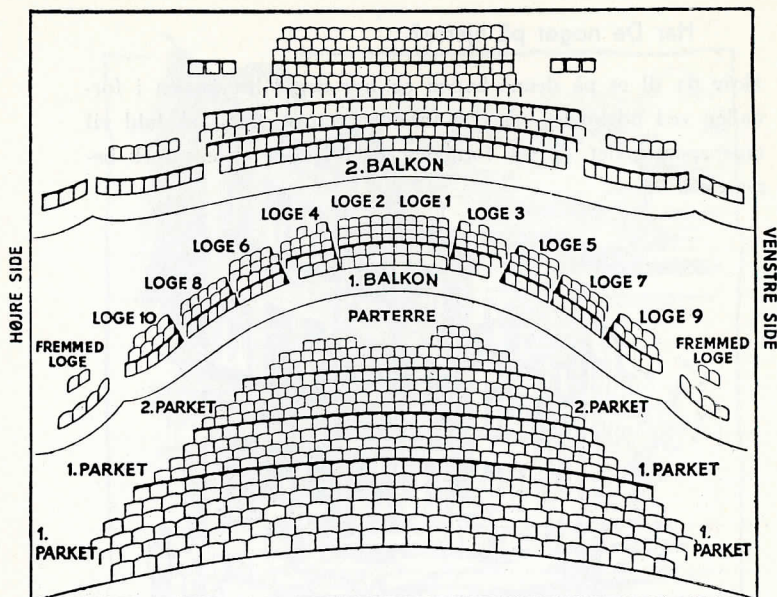
I Festivalen opføres tillige følgende:

BALLETTER: »La Ventana«, »Sylfiden«, »Fruen fra havet«,
»Cyrano de Bergerac«, »Frøken Julie«, »Coppelia«, »Fjernt
fra Danmark«, »Apollon Musagetes«, »Søvngængersken«,
3. akt af »Napoli«, »Carmen«.

ODENSE TEATER spiller i øjeblikket Wm. Shakespeares berømte tragedie »Kong Lear« i Kai Wiltons iscenesættelse. Med den store norske skuespiller Claes Gill i titelrollen har Kai Wilton skabt en gribende og psykologisk spændende forestilling om den gamle engelske konge og hans døtre. Døtrene spilles af Birthe Backhausen, Grethe Holmer og Lone Rode, i andre fremtrædende roller ses Walt Rosenberg, Erno Müller og Axel Bang. Det er en dristig indsats, Odense teater har gjort ved at sætte den store brittes sjældent spillede sørgespil op, måtte den blive belønnet med stor tilstrømning af alle teaterinteresserede.

Sæsonen i Odense slutter traditionen tro med en operette. I år har man valgt den kvikke, amerikanske musical »Pajama Game« med Jytte Elga Olga og teenage-idolet Dario Campeotto i hovedrollerne. Mogens Brix-Pedersen sætter i scene, og Jørgen Espen Hansen står for dekorationerne. Premiere i begyndelsen af maj.

AALBORG TEATER har også påskepremiere. Det er sæsonens sidste forestilling, Lehars udødelige operette, »Den glade Enke«, der fejrer ind over scenen. Det berømte par Hannah Glawari og grev Danilo bliver gæsterne Annie Jessen og Bent Weidich. Andre gæster er Lis Hartmann og Henry Büchmann i Valenciennes og Rosillons partier. I øvrigt medvirker hele personalet i Arne Weels rutinerede iscenesættelse. Rita Clair laver dansene, og hendes ballet er med til at skabe charme over de store koroptrin. Jo, det bliver et dejligt forår i Aalborg.

	Ord. pris		Ord. Pris
1. parket, 1.-6. rk.	15,00	Fremmedloge, 1. rk.	18,00
1. parket, 7.-10. rk.	12,00	Klapsæder, 1. balkon	8,00
2. parket	9,50	2. balkon, 1. rk.	10,00
Parterre	8,00	2. balkon, 2. rk. midtfor ..	7,00
1. balkon, 1. rk.	15,00	2. balkon, 2. rk. siderne ..	6,00
1. balkon, 2. rk. loge 1-4 .	15,00	2. balkon, 3.-4. rk.	6,00
1. balkon, øvr. rk. loge 1-4	12,00	2. balkon, 5.-7. rk.	5,00
1. balkon, øvr. rk. loge 5-10	10,00	2. balkon, 8.-10. rk.	2,50

Billetter kan købes og forudbestilles uden forhøjelse 6 dage frem 11-17 i Scalas forhal. Derudover salg til forestillingsdagen fra kl. 17 i billetkontoret i teatrets forhal. — **Telefon 2 26 22.**

Billet-priserne kan forandres ved gæstespil, tourneur og særforestillinger. — Ved tlf.-bestilling betales et noteringsgebyr af 15 øre pr. billet. — Alle ovennævnte priser er incl. garderobe.